

Приемникът Елисей

Здравейте, приятели!

Аз съм брат Йосиф и както споменах при последната ни среща, посветена на светия пророк Илия, „духовният баща на Кармила“, сега ще ви предложи един разказ за свети пророк Елисей, когото Илия избира за свой приемник.

И както в предишната ни среща, и сега ще се опрем на информацията за пророка, която ни представя Светото Писание. Отново след всеки цитат ще посочвам съответната книга, главата в нея и стиховете, за да можете, ако поискате да се върнете отново на текста от срещата ни, да го намерите по-лесно.

Преди това нека си припомним от предната ни среща сцената, в която става, както го нарекохме, „предаването на щафетата“ от светия пророк Илия на неговия ученик пророк Елисей. Нека обърнем внимание на онези качества на ученика, следващ пророк Илия, които блестят в очите на Бог, който го е избрал за наследник на пламения пророк. В сцената, която няма да описваме отново дословно, на мен ми правят впечатление няколко неща, свързани с поведението на Елисей.

Илия три пъти му казва: „Елисее, остани тука, защото Господ ме праща еди-къде си“, на което ученикът отговаря по един и същи начин: „Жив Господ и жива ти душа! Няма да те оставя.“ Тази вярност към учителя идва от верността на Елисей към Господа и се пренася върху Илия, който Му служи.

По-нататък, когато стигат до Йерихон, синовете пророчески от Йерихон се обръщат към Елисей и го питат знае ли, че в същия ден Илия ще бъде взет и Господ ще го възнесе над главата на Елисей? Той отговаря кратко и с кротост: „И аз зная, мълчете.“ Няма излишни приказки, нито някакво себеизтъкване в такъв върховен момент, просто отговаря смирено – зная, тихо! Истински важните събития сред многобройните Божии дела винаги се извършват в тишина.

И най-важното нещо – когато и двамата знаят какво предстои да стане с всеки от тях, Илия му казва: „Искай, каквото желаш да ти направя, преди да бъда взет от тебе.“ Ето го голямото изпитание за Елисей, защото той знае, че Господ чрез Илия може да стори много неща, които той би поискал за себе си. Живеейки в присъствието на Бога пред очите на своя учител светия пророк Илия, той разбира, че в момента Господ го пита: Как искаш да Ми служиш, Елисее? И отговорът е в духа на това, на което го е учил неговият учител – пламенна ревност, отговор, лишен от всяка фалшива скромност и изразяващ истинска решителност за служение: „Искам духът, който е в тебе, да бъде двойно върху мене.“

Знаем какво се случва след този отговор – Илия му казва: „Мъчно нещо искаш; ако видиш как ще бъда взет от тебе, тъй ще ти бъде; ако ли не видиш, няма да бъде.“ Всъщност отговорът на Илия е: много е силно искането ти към Бога, не аз ще решавам, а Той!

Но Господ помага всячески на онези, които показват ревност да Му служат, и Елисей става свидетел на вихрушката, отнасяща великия пророк Илия на огнена колесница с огнени коне в небето. Неговото пламенно желание е чуто и изпълнено и той възкликва: „Отче мой,

отче мой, колесница на Израила и негова конница!“

Неговото служение започва с един акт на пълно отдаване в ръцете на Този, на Когото отсега нататък той ще служи. Писанието ни казва: „И хвана дрехите си, та ги раздра на две.“ Тук си припомням неволно същия момент на пълно отдаване в ръцете на Господа от страна на свети Франциск от Асизи, когато той пред очите на всички сваля от себе си дрехите, които са символ на досегашната му връзка със света, и ги поставя пред нозете на своя баща, богатия търговец на платове. Все едно казва: „Ето ме, Господи, пред Теб стоя и вече нямам нищо свое. От днес нататък единствено на Теб ще разчитам да ме облечеш, да ме нахраниш и да ми даряваш всичко, от което ще се нуждая, за да Ти служа там, където желаеш, и така, както Ти е угодно.“

Мисля си, колко много ни е нужно на нас, днешните хора, именно такава радикално отричане от себе си, от всички онези „блага“, с които ни държи в плен светът. И ако Му се доверим напълно, Той върши чудеса в живота ни, както се случва и с Елисей след видението на отнасянето на Илия в небето: „Взе на Илия кожуха, който бе паднал от него, удари с него по водата и каза: де е Господ, Бог Илиев – Самият Той? и удари по водата и тя се раздели на тъй и на тъй, и Елисей премина.“

И какво ни казва Писанието за служението на пророк Елисей? Ето описанието на първото чудо, което той извършва в отговор на молбата на жителите на Йерихон.

„Тогава жителите на града казаха на Елисея: ето, както виждаш, господарю, положението на тоя град е добро; но водата е лоша и земята неплодна.

И той каза: дайте ми нова чаша и турете в нея сол. И дадох му.

И той отиде при извора на водата, хвърли в нея солта и каза: тъй говори Господ: аз направих здрава тая вода; занаят няма да иде от нея ни смърт, ни неплодие.

И водата стана здрава до днес, според думата, която Елисей каза.

Оттам той отиде във Ветил. Когато вървеше по пътя, малки деца излязоха от града, присмиваха му се и думаха: върви плешивецо! Върви плешивецо!

Той се обърна, видя ги и ги прокле в име Господне. Тогава излязоха от гората две мечки и разкъсаха от тях четирийсет и две деца.

Оттук отиде на планина Кармил и оттам се върна в Самария.“ (4 Цар. 2:19-25)

Когато прочетох този откъс си помислих: Защо Елисей постъпва така с децата, които му се присмиват? Какво иска да ни каже Божието слово с това отношение на децата към Божия човек? Дали частта на тези зле възпитани деца не трябва да бъде за нас едно предупреждение, когато чисто по човешки ние се присмиваме в себе си на свещеника, когато негова реакция или проповед не ни харесва? Дали не забравяме понякога, че ние постоянно сме пред очите на Всевишния и че ще отговаряме един ден пред Него за всяка наша дума?

Подобно на своя учител, и пророк Елисей помага на изпадналата в нужда вдовица, за което ни разказва Писанието:

„Една от жените на пророческите синове с плач думаше на Елисея: твоят раб, мъж ми, умря; а ти знаеш, че твоят раб се боеше от Господа; сега дойде заемодавеца да вземе двете ми деца за роби.

Елисей ѝ каза: какво да направя за тебе? Кажи ми какво имаш вкъщи? Тя отговори: рабинята ти няма нищо вкъщи освен един съд с дървено масло.

И той каза: иди си поискай съдове отвън, от всички твои съседи, празни съдове; събери доста,

и иди затвори вратата след себе си и след синовете си и наливай във всички тия съдове; пълните туряй настрана.

Тя си отиде от него и затвори вратата след себе си и след синовете си. Те ѝ подаваха, а тя наливаше.

Когато бяха напълнени съдовете, тя каза на сина си: дай ми още един съд. Той ѝ каза: няма вече съдове. И дървеното масло пресекна.

Тя отиде и разправи на Божия човек. Той каза: иди, продай дървеното масло и заплати дълговете си; а с това, което остане, ще живееш със синовете си.“ (4 Цар. 4:1-7)

Направи ми впечатление това, че дървеното масло, т.е. зехтинът, секва точно когато са напълнени всички празни съдове, които синовете на вдовицата са донесли на майка си. И тук си спомням думите на Исус, когато учи своите ученици как да се молят и след като им дава думите на Господнята молитва „Отче наш“ им казва: „И не се молете многословно, както правят някои, като мислят, че молитвата им ще бъде чута, защото Отец знае от какво имате нужда, преди още да сте Го помолили за това.“ И наистина, мъжът на тази жена е служил на Господа като пророк и ето, че Господ не забравя неговото семейство в нуждата и се погрижва чрез своя пророк Елисей семейството да има необходимото, за да преживее без него.

Елисей и сонамитката

Някогашното градче Сонам, днес известно под името Сулам, е мястото, където е бил разположен станът на филистимската войска преди решителната битка с израилската войска на цар Саул, първия цар на израилския народ след периода на съдиите, управлявали Божия народ. В Светото Писание се разказва за сонамитката, оказала гостоприемство на пророка, и за Божията отплата към нея чрез пророк Елисей. Жена, която благодарение на своя характер и вяра е заслужила да бъде наричана „великата сонамитка“. Да чуем тази интересна история, представена в 4 Цар. 4:8-17.

„Един ден Елисей отиде в Сонам. Там една богата жена го покани у дома си да яде хляб, и той, колчем минеше, всякога се отбиваше там да яде хляб.

И тя каза на мъжа си: ето, аз зная, че Божият човек, който постоянно минава край нас, е свет,

да му направим малка горница над стената и да му турим там легло и маса, и стол и светилник, та кога идва у нас, да си отива там.

Един ден Елисей отиде там, качи се в горницата си и легна там,

па каза на слугата си Гиезия: повикай тая сонамитка. Той я повика и тя застана пред него.

И му рече: кажи ѝ: ето, ти толкова се грижиш за нас; какво да направим за тебе? има ли нужда да поговорим за тебе на царя или военачалника? Тя отговори: не, аз живея между народа си.

Елисей каза: тогава какво да се направи за нея? И рече Гиезий: ето, тя няма син, а мъж ѝ е

стар.

И каза Елисей: повикай я. Той я повика и тя застана на вратата.

Елисей ѝ рече: след една година, в същото това време ти ще държиш на ръце син. А тя каза: не, господарю мой, човече Божий, недей лъга рабинята си.

И жената стана трудна и роди син в същото това време, както ѝ каза Елисей.“

Детето пораства и един ден отива на нивата при баща си, при жетварите. Но се случва така, че то получава силно главоболие, и бащата нарежда на слугата да го върне при майка му. Същият ден детето умира в скута на майка си. Жената го поставя на леглото в горницата на Елисей и съобщавайки на мъжа си, веднага тръгва с ослицата си и един свой слуга за планина Кармил при Божия човек. Ето какво се случва по-нататък.

„А когато дойде при Божия човек на планината, хвана се за нозете му. И Гиезий се доближи да я отстрани; но Божият човек рече: остави я, душата ѝ е огорчена, а Господ скри от мене и не ми яви.

И тя каза: исках ли аз от моя господар син? не думам ли: недей ме лъга?

И той каза на Гиезия: опашѝ се през кръста и вземи тоягата ми в ръка и върви; ако някого срещнеш, не го поздравявай; ако някой те поздрави, не му отговаряй; и тури тоягата ми върху лицето на детето.

И майката на детето каза: жив Господ и жива ти душа! Няма да те оставя. Тогава и той стана и тръгна подире ѝ.

Гиезий отиде преди тях и тури тоягата върху лицето на детето. Но не се чу ни глас, ни отговор. И излезе насреща му, обади му и каза: детето не се събужда.

И Елисей влезе в къщата, и ето, умрялото дете лежи на леглото му. И влезе, затвори вратата след себе си и се помоли Господу;

след това се качи, легна върху детето, тури устата си върху неговите уста, очите си върху неговите очи, и дланите си върху неговите длани, и се простря върху него, и тялото на детето се сгря.

Елисей стана и взе да ходи из горницата насам-нататък, после пак се качи и се простря върху него. И детето кихна седем пъти и отвори очите си.

И той повика Гиезия и рече: повикай тая сонамитка. И той я повика. Тя дойде при него и той каза: вземи сина си.

Тя се доближи, падна пред нозете му и се поклони доземи; след това взе сина си и излезе.“

(4 Цар. 4:27-37)

Възхищавам се на тази решителна жена за нейната вяра, упоритост и решителност. Тя изрича същите слова, които казва Елисей на своя учител пророк Илия: „Жив Господ и жива ти душа! Няма да те оставя“. Великата сонамитка се бори пророкът да върне към живот сина ѝ – един дар, който тя е получила, без да е просила за него.

А ето какво се случва когато Елисей се връща в Галгал, където по това време върлува глад.

„И той каза на слугата си: тури големия котел и свари сочиво за пророческите синове.

И излезе един от тях да събира зеленчук, и намери едно диво повлачно растение, и набра от него пълен skut диви плодове; върна се и ги надrobi в котела със сочивото, защото не ги познаваха.

Сипаха им да ядат. Но щом почнаха да ядат сочивото, завикаха и казваха: смърт има в

котела, човече Божий! И не можеха да ядат.

А той каза: дайте брашно. И го изсипа в котела и каза на Гиезия: сипвай на човеците, нека ядат. И в котела не остана нищо вредно.“ (4 Цар. 4:8-41)

В следващия откъс от същата глава виждаме чудото с умножаването на хлябовете, което познаваме от Новия Завет, но тук го извършва пророк Елисей.

„Дойде някой си от Ваалшалиша и донесе на Божия човек хлебен начатък – двайсет ечемичени хлебчета и сурови зърна в люспи. И каза Елисей: дай на човеците да ядат.

И каза слугата му: какво ще дам на сто души? И той каза: дай на човеците да ядат, защото тъй говори Господ: ще се наситят и ще остане.

Той им даде, и те се наситиха, и остана още, според словото Господне.“ (4 Цар. 4:42-44)

Едно от най-известните чудеса, които извършва пророк Елисей е това с очистването на сирийският военачалник Нееман от проказата. Ето какво разказва Писанието.

„Нееман, военачалник на сирийския цар, беше голям човек пред господаря си и почитан, защото чрез него Господ бе дал победа на сирийци; и тоя човек беше отличен войник, но прокажен.

Еднаж сирийци излязоха на чети и плениха от Израилската земя едно малко момиче и то служеше на Неемановата жена.

И каза то на господарката си: о, да отидеше моят господар при пророка, който е в Самария, той щеше да снесе от него проказата!

Тогава Нееман отиде и разправи това на господаря си, думайки: тъй и тъй каза момичето, което е от Израилската земя.

И сирийският цар каза на Неемана: стани, иди, пък аз ще пратя писмо на израилския цар. Той отиде, като взе със себе си десет таланта сребро, шест хиляди сикли злато и десет премени дрехи;

и занесе на израилския цар писмото, в което се казваше: заедно с това писмо, ето, пращам при тебе Неемана, моя слуга, да снемеш от него проказата му.

Израилският цар, като прочете писмото, раздра дрехите си и каза: нима аз съм Бог, да умъртвавам и съживявам, та праща при мене тоя човек да снеса от него проказата му? Ето, знайте сега и вижте, че той дири повод за вражда против мене.

Когато Божият човек Елисей чу, че израилският цар раздрал дрехите си, прати да кажат на царя: защо раздра дрехите си? Нека дойде при мене и познае, че има пророк у Израила.

И дойде Нееман с конете си и с колесниците си и се спря пред Елисеевия дом.

Тогава Елисей прати при него слугата да каже: иди, окъпи се седем пъти в Йордан, и тялото ти ще се обнови и ще бъдеш чист.

Разгневи се Нееман и си тръгна думайки: ето, аз мислех, че той ще излезе, ще застане и ще призове името на Господа, своя Бог, ще си тури ръката на мястото и ще снесе проказата;

нима дамските реки Авана и Фарфар не са по-добри от всички израилски води? Не можех ли да се окъпя в тях и да се очистя? Па се обърна и си отиде ядосан.

Доближиха се рабите му и му говориха, думайки: отче, да беше ти казал пророкът нещо трудно, не щеше ли да го направиш? още повече сега, когато ти каза само: окъпи се и ще бъдеш чист.

Той отиде и се потопи в Йордан седем пъти, според думите на Божия човек, и тялото му се обнови като тялото на малко дете и се очисти.“ (4 Цар. 5:1-14)

И Нееман не само, че се очиства, но и се обръща към Господ, Бога на пророка, който го е изцелил. Тъй като Елисей не желае да приеме никакви дарове от Нееман, сириецът го моли да му разреши да вземе пръст от земята, колкото могат да носят две кобили, и казва, че занаятът му няма да принася всесъжения и жертви на други богове освен на Господа. И моли пророка да се застъпи за него и да му бъде простено, когато придружавайки своя господар, сирийският цар, при неговото поклонение на божеството Римон, се наложи и той да се поклони на това божество. Елисей му отговаря: „Иди си смирно“.

Разбираемо е поведението на езичника Нееман, който след чудото, извършено с него от Господа чрез Неговия пророк, да приеме в душата си Господ за свой Бог и да Му отдава дължимата почит.

Но за мен е смайващо поведението на Гиезий, слугата на пророка, който, когато Нееман си тръгва, го настига и без да му мигне окото, излъгва Нееман, че са дошли при него двама момци от пророческите синове, и моли Нееман да му даде за тях един талант сребро и две премени дрехи. Нееман му дава два таланта и дрехите. Връщайки се Гиезий скрива у дома си даровете от Нееман.

И ето какво се случва.

„Когато дойде и се яви пред господаря си, Елисей го попита: откъде идеш Гиезие? Той отговори: никъде не е ходел твоят раб.

Той му каза: нима сърцето ми не те придружаваше, когато оня човек се върна от колесницата си да те посрещне? Време ли е да се взима сребро и да се вземат дрехи, или маслини дървета и лозя, дребен или едър добитък, слуги или слугини?

Нека, прочее, Неемановата проказа се залепи на тебе и на потомството ти вовеки. И той излезе от него бял като сняг от проказа.“ (4 Цар. 5:25-27)

Наистина, колко лукаво е човешкото сърце! Да служиш на Божия пророк Елисей, да си всеки ден до него, да виждаш с очите си чудесата, които Господ върши чрез твоя господар, и да си помислиш, че можеш да скриеш нещо от Господа? Та нали ние сме постоянно пред очите Му, както пее цар Давид в един от псалмите си:

„Господи, Ти си ме изпитал и знаеш.

Ти знаеш кога сядам и кога ставам; Ти отдалеч разбираш моите помисли.

Ходя ли, почивам ли – Ти ме окръжаваш и всички мои помисли са Тебе известни.

Още думата не дошла на езика ми, Ти, Господи, вече точно я знаеш.

Отзад и отпред Ти ме обгръщаш и слагаш ръка върху мене.

Дивно е за мене Твоето знание – то е високо, не мога да го постигна!

Къде да отида от Твоя дух, и от Твоето лице къде да побягна? ... (Псалм 138:1-7)

Едно от многото чудеса, които е извършил достойният приемник на свети Илия, ме впечатли особено много, но не само защото е свързано с голяма група врагове на Израил, а и защото за мен е нещо като проявление на Господнята заповед „Обичайте враговете си!“ . Нека да чуем за какво конкретно става дума.

„Сирийският цар тръгна на война против израилтяните и се съветваше със слугите си, думайки: в еди-кое си и еди-кое си място ще разположа своя стан.

Божият човек праща да кажат на израилския цар: пази се да не минаваш през онова място, защото там сирийци са залегнали.

И израилският цар прати разузнавачи на онова място, за което му говореше Божият човек и го предпазваше; и се опази оттам не веднъж и не дважд.

И смути се сърцето на сирийския цар поради това, и той повика слугите си и им каза: кажете ми, кой от нашите се сношава с израилския цар?

И каза един от слугите му: никоий, господарю мой, царю; а пророк Елисей, който е в Израила, обажда на израилския цар и ония думи, които ти говориш в спалнята си.

И той каза: идете, узнайте де е той, и аз ще пратя да го хванат. И обади му и казаха: ето, той е в Дотаим.

И изпрати там коне и колесници и много войска. Дойдоха нощем и обиколиха града.

Сутринта слугата на Божия човек стана и излезе. И ето, войска около града и коне и колесници. И слугата му каза: уви, господарю! Какво да правим?

Той отговори: Не бой се, защото ония, които са с нас, са повече от ония, които са с тях.

Елисей се молеше и думаше: Господи! отвори му очите да види. И Господ отвори очите на слугата, и той видя, и ето, цялата планина пълна с коне и огнени колесници около Елисея. Когато сирийци отидоха при него, той се помоли Господу и каза: поразни ги със слепота.

И Господ ги поразни със слепота, според думата Елисеева.

Елисей им каза: не е тоя пътят и не е тоя градът; вървете подире ми, аз ще ви заведа при оногова, когото дирите. И ги заведе в Самария.

Когато дойдоха в Самария, Елисей каза: Господи! отвори им очите да видят. И Господ им отвори очите и видяха, че са всред Самария.

Израилският цар, като ги видя, попита Елисея: да ги избия ли, отче мой?

И той отговори: не ги избивай. Нима със сабята си и с лъка си ги плени, та да ги избиваш?

Сложи им хляб и вода; нека ядат и пият и да идат при господаря си.

Той им приготви голям обяд, и те ядоха и пиха. Отпусна ги и те отидоха при господаря си. Оттогава тия сирийски пълчища не ходеха вече в Израилската земя. (4 Цар. 6:8-23)

Ето, това е проява на Божията мъдрост чрез устата на пророка, която е противоположна на чисто човешката представа за победа от страна на израилският цар, който смята, че избивайки тази част от сирийската войска, ще възпре своя враг от нападение върху страната му. За да помогне за разрешаването на този проблем на израилтяните, Бог чрез своя пророк Елисей предлага съвършено друг подход – спасява живота на вражеските воители и връщайки ги не само живи, но и здрави на господаря им, му показва ясно своето благоволение към израилтяните и му дава да разбере безсмислието на всякакви негови бъдещи опити да ги победи. Това именно осигурява дългите години на мир за народа на Израил.

И в края на срещата ни, ето как Светото писание описва смъртта на Божия човек Елисей.

„Елисей се разболя от болест, от която после и умря. Дойде при него израилският цар Иоас, плака над него, думайки: отче мой, отче мой, колесница на Израила и негова конница!

И каза му Елисей: вземи лък и стрели. И той взе лък и стрели.

И каза на израилския цар: тури ръката си на лъка. И той си тури ръката. Тогава Елисей тури ръцете си върху царевите ръце.

и рече: отвори прозореца към изток. И той отвори. Каза му Елисей: стреляй. И той

стрелна. И каза: тая стрела за избавление е от Господа, тя е избавителна стрела против Сирия, и ти ще поразииш до крак сирийците в Афек.

И каза Елисей: вземи стрели. И той взе. Каза пак на израилския цар: удари в земята. И той удари три пъти и спря.

И разгневи му се Божият човек и каза: трябваше да удариш пет или шест пъти, тогава щеше да разбиеш досущ сирийци, а сега ще поразииш сирийци само три пъти.

Умря Елисей и го погребваха. На другата година моавски пълчища нахлуха в страната.

И ето, когато погребваха един човек, погребвачите, като видяха това пълчище, хвърлиха тоя човек в Елисеевия гроб и той, като падна, допря се до Елисеевите кости, оживя и се изправи на нозете си.“
(4 Цар. 13:14-21)

И последните слова за този велик пророк Елисей са от Книгата на Иисуса, син Сирахов, която резюмира делото на пророка по следния начин.

„Илия биде скрит във вихрушка – и Елисей се изпълни с неговия дух, и в своите дни пред княз не трепереше, и никой го не надмина;

нищо го не надделя, и след неговата смърт тялото му пророчествуваше.

И приживе той вършеше чудеса, и след смъртта делата му бяха чудни.“ (Сир. 48:12-15)

След този разказ за двамата велики пророци от Стария Завет – Илия и достойния му приемник Елисей, ще прескочим няколко века и оставайки на територията на „Елисейските полета“ (мястото, където според гръцката митология обитават душите на героите и победителите), ще се вгледаме в това как техните духовни последователи в Кармила определят правилата, които ще се стремят да спазват в живота си, за да останат верни на духа на своя „духовен баща“ – светият пророк Илия, и знаменития му приемник – светия пророк Елисей.

И в края на нашата среща ви желая от сърце радостта и мира, които носят в душите си верните на Христа! АМИН.

Източници на текстовете:

Antologia karmelitańska, red. Marian Zawada OCD, Kraków, 2005; *Библия*, изд. Св. Синод на БПЦ, 1982